

นิทานเรื่องสังข์ทอง อีกรวรรณกรรมพื้นบ้านและเป็นนิทานพื้นบ้านไทย ที่มีเนื้อเรื่องมีความสนุกสนานและเป็นนิมิตตัวละครที่เป็นรู้จักกันเป็นอย่างดี คือ เจ้าเงาะซึ่งคือพระสังข์กับนางรจนา เป็นนิทานที่คนไทยในท้องถิ่นต่างๆ กลุ่มเคยและชื่นชอบ ดังปรากฏแพร่หลายในท้องถิ่นต่างๆ หลากหลายสำนวนนอกจากความนิมิตนิทานสังข์ทองในรูปแบบของวรรณกรรมแล้ว นิทานสังข์ทองยังมีความสัมพันธ์และบทบาทในวิถีชีวิตไทยด้านต่างๆ เช่น ชื่อสถานที่ สำนวนไทย เพลงพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย ตำราพยากรณ์ชีวิต จิตรกรรม ตลอดจนศิลปะแขนงต่างๆ

แม้ในปัจจุบัน นิทานสังข์ทองก็ยังได้รับความนิยมและดำรงอยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่น เนื้อหาในหนังสือแบบเรียนหลายหลักสูตร หนังสือการ์ตูน หนังสือนิทาน ภาพยนตร์ การ์ตูนละครพื้นบ้าน นวนิยาย ตลอดจนงานศิลปะร่วมสมัย เช่น งานประติมากรรม การแสดงละครหุ่นสมัยใหม่ นอกจากนี้เนื้อหาและตัวละครจากนิทานสังข์ทองยังสัมพันธ์กับสิ่งอื่นๆ เช่น ชื่อพันธุ์ไม้ ชื่อรายการโทรทัศน์ ฯลฯ กล่าวได้ว่านิทานสังข์ทอง เป็นนิทานที่คนไทยคุ้นเคยและชื่นชอบมาหลายยุคหลายสมัยนับเป็นมรดกทางจินตนาการของคนไทยที่ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตไทยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

“ท้าวศวิมล” มีมเหสีชื่อ “นางจันทเทวี” มีสนมเอกชื่อ “นางจันทาเทวี” ...พระองค์ไม่มีโอรสธิดาจึงบวงสรวงและรักษาศีลห้าเพื่อขอบุตร ...และประกาศแก่พระมเหสีและนางสนมว่าถ้าใครมีโอรสก็จะมอบเมืองให้ครอง

อยู่มานางจันทเทวีทรงครรภ์ เทวบุตรจุติมาเป็นพระโอรสของนาง แต่ประสูติมาเป็น “หอยสังข์” ...นางจันทาเทวีเกิดความริษยาจึงคิดสินบนโหรหลวงให้ทำนายว่าหอยสังข์จะทำให้บ้านเมืองเกิดความหายนะ ท้าวศวิมลหลงเชื่อนางจันทาเทวี จึงจำใจต้องเนรเทศ

นางจันทเทวีและหอยสังข์ไปจากเมือง ...นางจันทเทวีพาหอยสังข์ไปอาศัยตายายชั่วไว้
ช่วยงานตายายเป็นเวลา **5** ปี พระโอรสในหอยสังข์แอบออกมาช่วยทำงาน เช่น หุงหา
อาหาร ไล่ไก่ไม่ให้จิกข้าว เมื่อนางจันทเทวีทราบก็ทูปหอยสังข์เสีย

ในเวลาต่อมา พระนางจันทเทวีได้ไปว่าจ้างแม่เฒ่าสุเมธาให้ช่วยทำเสน่ห์เพื่อที่ท้าวศ
วิมลจะได้หลงอยู่ในมนต์สะกด และได้ยุยงให้ท้าวศวิมลไปจับตัวพระสังข์มาประหาร
ท้าวศวิมลจึงมีบัญชาให้จับตัวพระสังข์มาถ่วงน้ำ แต่ท้าวภุชงค์(พญานาค) ราชาแห่ง
เมืองบาดาลก็มาช่วยไว้ และนำไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม ก่อนจะส่งให้นางพันธุรัตเลี้ยงดู
ต่อไปจนพระสังข์มีอายุได้ **15** ปีบริบูรณ์

วันหนึ่ง นางพันธุรัตได้ไปหาอาหาร พระสังข์ได้แอบไปเที่ยวเล่นที่หลังวัง และได้พบกับ
บ่อเงิน บ่อทอง รูปเงาะ เกือกทอง(รองเท้าทองนั่นเอง) ไม้พลอง และพระสังข์ก็รู้ความจริง
ว่านางพันธุรัตเป็นยักษ์ เมื่อพระสังข์พบเข้ากับ โครกกระดุก จึงได้เตรียมแผนการหนีด้วย
การสวมกระโถดลงไปชุบตัวในบ่อทอง สวมรูปเงาะ กับเกือกทอง และขโมยไม้พลอง
เหาะหนีไป

เมื่อนางพันธุรัตทราบว่าพระสังข์หนีไป ก็ออกตามหาจนพบพระสังข์อยู่บนเขาสูงหนึ่ง จึง
ขอร้องให้พระสังข์ลงมา แต่พระสังข์ก็ไม่ยอม นางพันธุรัตจึงเขียนมหาจินดามนตร์ที่ใช้
เรียกเนื้อเรียกปลาได้ไว้ที่ก้อนหิน ก่อนที่นางจะออกแตกตาย ซึ่งพระสังข์ได้ลงมาท่องมหา
จินดามนตร์จนจำได้ และได้สวมรูปเงาะออกเดินทางต่อไป

พระสังข์เดินทางมาถึงเมืองสามล ซึ่งมี “**ท้าวสามล**” และ “**พระนางมณฑา**” ปกครองเมือง
ซึ่งท้าวสามลและพระนางมณฑามีธิดาล้วนถึง **7** พระองค์ โดยเฉพาะ พระธิดาองค์

สุดท้องที่ชื่อ “รจนา” มีสิริโฉมเลิศล้ำกว่าธิดาทุกคน จนวนหนึ่งท้าวสามลได้จัดให้มีพิธี
เสี่ยงมาลัยเลือกคู่ให้ธิดาทั้งเจ็ด ซึ่งธิดาทั้ง 6 ต่างเสี่ยงมาลัยได้คู่ครองทั้งสิ้น เว้นแต่นาง
รจนาที่มีได้เลือกเจ้าชายองค์ใดเป็นคู่ครอง ท้าวสามลจึงได้ให้ทหารไปนำตัวพระสังข์ใน
ร่างเจ้าเงาะซึ่งเป็นชายเพียงคนเดียวที่เหลือในเมืองสามล ซึ่งนางรจนาเห็นรูปทองภายใน
ของเจ้าเงาะ จึงได้เสี่ยงพวงมาลัยให้เจ้าเงาะ ทำให้ท้าวสามลโกรธมากจึงเนรเทศนางรจนา
ไปอยู่ที่กระท่อมปลายนา กับเจ้าเงาะ

ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ของพระอินทร์ อาสน์ที่ประทับของพระอินทร์เกิดแจ้งกระดัง อัน
เป็นสัญญาณว่ามีผู้มีบุญกำลังเดือดร้อน จึงส่งทิพยเนตรลงไปพบเหตุการณ์ในเมืองสามล
จึงได้แปลงกายเป็นกษัตริย์เมืองยกทัพไปล้อมเมืองสามล ทำให้ท้าวสามลออกมาแข่งตีกลี
กับพระองค์ หากท้าวสามลแพ้ พระองค์จะยึดเมืองสามลเสีย ... ท้าวสามลส่งหอกเขยไป
แข่งตีกลีกับพระอินทร์ แต่ก็แพ้ไม่เป็นท่า จึงจำต้องเรียกเจ้าเงาะให้มาช่วยตีกลี ซึ่งนาง
รจนาได้ขอร้องให้สามีช่วยถอดรูปเงาะมาช่วยตีกลี เจ้าเงาะถูกขอร้องจนใจอ่อน และ
เงาะป่าก็ถอดรูปเป็นพระสังข์ทองใส่เกือกแก้วเหาะขึ้นไปตีกลีกับพระอินทร์จนชนะ พระ
อินทร์ก็กลับไปบนสวรรค์

หลังจากเสร็จภารกิจที่เมืองสามลแล้ว พระอินทร์ได้ไปเข้าฝันท้าวยศวิมล และเปิดโปงความชั่วของพระนางจันทาเทวีผู้เป็นสนมเอก พร้อมกับสั่งให้ท้าวยศวิมลไปรับพระนางจันท์เทวีกับพระสัจจมาอยู่ด้วยกันดังเดิม ท้าวยศวิมลจึงยกขบวนเสด็จไปรับพระนางจันท์เทวีกลับมา และพากันเดินทางไปยังเมืองสามลเมื่อตามหาพระสัจจ

ท้าวยศวิมลและพระนางจันท์เทวีปลอมตัวเป็นสามัญชนเข้าไปอยู่ในวัง โดยท้าวยศวิมลเข้าไปสมัครเป็นช่างसानกระbung ตะกร้า ส่วนพระนางจันท์เทวีเข้าไปสมัครเป็นแม่ครัว และในวันหนึ่ง พระนางจันท์เทวีก็ปรุงแกงพริกถวายพระสัจจ โดยพระนางจันท์เทวีได้แกะสลักขึ้นพริกเจ็ดชิ้นเป็นเรื่องราวของพระสัจจตั้งแต่เยาว์วัย ทำให้พระสัจจรู้ว่าพระมารดาตามมาแล้ว จึงมาที่ห้องครัวและได้พบกับพระมารดาที่พลัดพรากจากกันไปนานอีกครั้ง...หลังจากนั้น ท้าวยศวิมล พระนางจันท์เทวี พระสัจจกับนางรจนาก็เดินทางกลับเมืองยศวิมล ท้าวยศวิมลได้สั่งประหารพระนางจันทาเทวี และสละราชสมบัติให้พระสัจจได้ครองราชย์สืบต่อมา